ŠKOLA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

13. ročník

6.–8. ŘÍJNA 2025

TÉMATA	PŘEDNÁŠEJÍCÍ
Internetová jazyková příručka: Od závislosti na Pravidlech českého pravopisu k primárnímu kodifikačnímu zdroji	Mgr. Martin Beneš, Ph.D.
Databáze jazykových dotazů	PhDr. Anna Černá
Jazykové poradenství mimo Ústav pro jazyk český AV ČR	Mgr. Barbora Martinkovičová
Literatura, zná-li národy, nezná hranic	Mgr. Františka Schormová, Ph.D.
Prostory emigrace jako univerzální ženská zkušenost	PhDr. Lucie Antošíková, Ph.D.
Brave New World: novodobá literatura zde, jinde, a všude na světě	doc. Justin Quinn, Ph.D.

Školu českého jazyka a literatury pořádá Akademie věd ČR spolu s Ústavem pro jazyk český AV ČR a Ústavem pro českou literaturu AV ČR již od roku 2012.

Vzdělávací kurz je určen aktivním učitelům českého jazyka a literatury 2. stupně ZŠ, SOŠ, SOU a gymnázií. Cílem Školy českého jazyka a literatury je představit účastnicím a účastníkům zajímavá témata a poslední trendy v českém jazyce a v české literatuře, inspirovat a předat nové poznatky a nápady využitelné v praxi při výuce.

Odbornými garanty Školy českého jazyka a literatury jsou PhDr. Markéta Pravdová, Ph.D., MBA, z Ústavu pro jazyk český AV ČR a PhDr. Robert Kolár, Ph.D., z Ústavu pro českou literaturu AV ČR.

Čj

PROGRAM

6. 10. 2025 I PONDĚLÍ

BUDOVA AV ČR (NÁRODNÍ 3, SÁL 206) A NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA VYŠEHRAD

9:00–10:10	**Mgr. Martin Beneš, Ph.D.: Internetová jazyková příručka: Od závislosti na Pravidlech českého pravopisu k primárnímu kodifikačnímu zdroji**
10:10–10:25	Přestávka
10:25–11:25	**PhDr. Anna Černá: Databáze jazykových dotazů**
11:25–11:40	Přestávka
11:40–12:40	**Mgr. Barbora Martinkovičová: Jazykové poradenství mimo Ústav pro jazyk český AV ČR**
13:50	Skupina 1: sraz před Cihelnou bránou (ze zastávky tramvaje Výtoň vzhůru Vratislavovou ulicí) Skupina 2: sraz u Lorety
14:00–15:30	**PhDr. Věra Brožová, Ph.D.: Národní kulturní památka Vyšehrad (SKUPINA 1)**
14:00–15:30	**MgA. Barbora Čiháková: Malostranští spisovatelé (SKUPINA 2)**

7. 10. 2025 I ÚTERÝ

BUDOVA AV ČR (NÁRODNÍ 3, SÁL 206)

9:00–10:45	**Mgr. Františka Schormová, Ph.D.: Literatura, zná-li národy, nezná hranic**
10:45–11:00	Přestávka
11:00–12:45	**PhDr. Lucie Antošíková, Ph.D.: Prostory emigrace jako univerzální ženská zkušenost**
12:45–14:00	Přestávka
14:00–15:30	**doc. Justin Quinn, Ph.D.: Brave New World: novodobá literatura zde, jinde, a všude na světě**

8. 10. 2025 I STŘEDA

KNIHOVNA VÁCLAVA HAVLA (OSTROVNÍ 13)

8:45	Sraz v Knihovně Václava Havla (Ostrovní 13)
9:00–12:00	**Den s Knihovnou Václava Havla (komponovaný program pro vyučující o Václavu Havlovi a jeho díle)**
12:00–12:30	Ukončení Školy českého jazyka a literatury

INTERNETOVÁ JAZYKOVÁ PŘÍRUČKA: OD ZÁVISLOSTI NA PRAVIDLECH ČESKÉHO PRAVOPISU K PRIMÁRNÍMU KODIFIKAČNÍMU ZDROJI

Přednáška nás provede vývojem jednoho z nejpoužívanějších jazykových nástrojů – Internetové jazykové příručky (IJP). Ukážeme si, jaká tvaroslovná data dnes najdeme v tabulkách jednotlivých ohebných slov, odkud pocházejí a jak se do příručky dostala. Vysvětlíme si původní koncepci IJP jako doplňku k Pravidlům českého pravopisu a výkladovým slovníkům, i to, proč a jak se tato koncepce v posledních letech mění. Příručka se dnes postupně mění v samostatný, dynamický kodifikační zdroj. Nejenže přestává kodifikaci replikovat – postupně se jí sama stává. Co to znamená pro její uživatele? A jakou roli v tom hrají jazykové korpusy a možnost ověřovat data pro statisíce tvarů desetitisíců slov? Na dvou příkladech – 1. p. mn. č. mužských životných jmen a muž. rodu trpných příčestí vzoru „tisknout“ – ukážeme, jak současná jazyková praxe i technické nástroje mění způsob, jakým určujeme správné, noremní tvary. V neposlední řadě se pak zamyslíme se nad tím, jak se mění možnosti využití Internetové jazykové příručky i samotná očekávání, s nimiž do ní vstupujeme.

Mgr. Martin Beneš, Ph.D.

Ústav pro jazyk český AV ČR

Martin Beneš působí v oddělení jazykové kultury Ústavu pro jazyk český AV ČR, je vedoucím redaktorem časopisu *Naše řeč*. Zabývá se především široce vymezenou problematikou jazykových norem (norem v jazyce), teoretickými i praktickými otázkami (českého) pravopisu a přístupy k jazyku. Kromě řady odborných studií a překladů odborné literatury je i autorem knihy *Úvod do teorie jazykové správnosti* (2019).

DATABÁZE JAZYKOVÝCH DOTAZŮ

Jazykovou poradnu ÚJČ využívají tazatelé už celá desetiletí. V loňském roce (2024) jsme za 218 pracovních dní na telefonické lince řešili 4 513 dotazů, což je přibližně 20 denně. V rámci grantového projektu vznikla v letech 2016–2019 databáze, která slouží ke strukturovanému zpracování pokládaných jazykových dotazů. V současnosti obsahuje 14 000 odpovědí roztříděných do 25 oblastí a je stále průběžně doplňována. Data v ní shromážděná jsou v anonymizované podobě prostřednictvím webové aplikace snadno přístupná odborné i laické veřejnosti – tedy všem zájemcům o poučení. Odpovědi je možné vyhledávat buď pomocí jednotlivých oblastí a kategorií, nebo klíčových slov. Databáze jazykových dotazů funguje jako otevřený a flexibilní nástroj pro zachycení vývoje českého jazyka nikoli z obvyklé perspektivy tvůrců jazykových příruček, ale z perspektivy samotných uživatelů jazyka a také jazykové poradny.

PhDr. Anna Černá

Ústav pro jazyk český AV ČR

Pracuje v oddělení jazykové kultury ÚJČ, věnuje se jazykovému poradenství a popularizaci jazyka. Podílela se na přípravě a tvorbě *Internetové jazykové příručky* a *Databáze jazykových dotazů*. Je spoluautorkou odborných publikací (*Akademická příručka českého jazyka, Psaní velkých písmen v češtině, Jsme v češtině doma?, Kdo se zeptá, ten se dozví. Více než 250 odpovědí jazykové poradny*) i popularizačních příruček určených široké veřejnosti (*Na co se nás často ptáte?, Čeština nově A–Ž, Každý den s češtinou*), pravidelně přispívala či přispívá do novin a časopisů (*Literární noviny, Lidové noviny, Živa*).

JAZYKOVÉ PORADENSTVÍ MIMO ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AVČR

Jazyková poradna Ústavu pro jazyk český je jediným bohemistickým pracovištěm v České republice, které poskytuje komplexní a soustavné jazykové poradenství (každý pracovní den). Není však jediným místem, kam se dnes můžete s jazykovým dotazem obrátit. Pro učitele mohou být užitečné i jiné specializované služby – například poradna Asociace češtinářů, zaměřená na didaktické otázky, nebo projekt *Ptejte se knihovny* Národní knihovny, kde lze získat rešerše k dotazované problematice. Kromě toho existuje i řada soukromých poraden a online skupin (např. na Facebooku), v nichž se sdružují češtinářská komunita i širší veřejnost. V přednášce si představíme různé jazykové poradny, jejich zaměření i způsob odpovídání na dotazy. Budeme se zabývat i otázkou, jak spolehlivé tyto odpovědi jsou a kde mohou učitelé najít opravdu kvalitní oporu pro výuku.

Mgr. Barbora Martinkovičová

Ústav pro jazyk český AV ČR

Pracuje v oddělení jazykové kultury ÚJČ a dokončuje doktorské studium na FF UK obor český jazyk. Vedle jazykového poradenství se věnuje výzkumům souvisejícím se zjišťováním jazykové normy a uživatelské vstřícnosti jazykových zdrojů. Je spoluautorkou *Akademické příručky českého jazyka 3*, knihy o zajímavých dotazech *Kdo se zeptá, ten se dozví. Více než 250 odpovědí jazykové poradny* a odborné publikace založené na analýze jazykověporadenských interakcí *Jazyková poradna, dobrý den: O češtině a jejích uživatelích*.

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA VYŠEHRAD

Hlavním cílem vycházky bude *Národní pohřebiště Vyšehrad*, budované v druhé polovině 19. století jako místo posledního odpočinku českých výtečníků. Nepůjde jen o novou koncepci hřbitovního místa, jeho architektonickou podobu, korunovanou monumentální hrobkou *Slavín.* Rezonuje zde řada dalších témat v rozpětí umělec (zvláště spisovatel) jako národní majetek – dobové proměny pojetí význačné osobnosti.

Se zájemci (po skončení oficiálního programu v 15:30) je možné vycházku rozšířit o střední a jižní část vyšehradské ostrožny (Vyšehrad mytický a středověký) a prodloužit ji ke stanici metra (prolínání sakrálního a profánního: vyšehradská kapitula vs. barokní obranná pevnost; výrazné novodobé osobnosti spjaté s lokalitou). V závěru se nabízí debata o peripetiích provázejících stavbu Nuselského mostu, o jeho významu v novodobé folklorní tvorbě, či posouzení, do jaké míry Kongresové centrum (Sjezdový palác) bylo záměrnou protiváhou sakrálně koncipované části Nového Města pražského na druhé straně údolí; tak ji zpopularizovalo i *Sedmikostelí* Miloše Urbana.

PhDr. Věra Brožová, Ph.D.

Po studiu bohemistiky a pedagogiky na FF UK, působila postupně, střídavě i souběžně v Literárním archivu Památníku národního písemnictví, v Ústavu pro českou literaturu AV ČR a na Katedře české literatury Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, s níž spolupracuje dosud. Účastnila se řady kolektivních literárněhistorických a lexikografických projektů, je autorkou desítek studií v kolektivních monografiích i v odborných časopisech a monografie *Karafiátovi Broučci v české kultuře* (2011).

MALOSTRANŠTÍ SPISOVATELÉ

Malá Strana byla odjakživa inspirací mnoha literárních děl i sídlem několika spisovatelů. Na krátké procházce si připomeneme jména dříve zakázaných autorů, kteří zde našli v průběhu 20. století své útočiště. Nemálo z nich svá díla spojila právě s tímto prostorem, jeho architekturou či obyvateli. Procházka začne na pražské Loretě, kde v letech „normalizace“ působil a překládal a „překrádal“ básník Ivan Wernisch, zastavíme se nedaleko hospody U Černého vola, kde jakožto štamgast sedával politický vězeň a spisovatel Karel Pecka, ukážeme si místa spojená s českým undergroundem a v neposlední řadě i byt Růženy Vackové, který byl pro mnohé mladé lidi vyhozené ze studií po roce 1948 místem pokračujícího vzdělávání. Na procházce zazní krátké ukázky ze vzpomínek, povídek či básní jednotlivých autorů.

MgA. Barbora Čiháková

Ústav pro českou literaturu AV ČR

Barbora Čiháková pracuje v Ústavu pro českou literaturu. Dlouhodobě se věnuje vězeňské a lágrové literatuře (např. dílo Ivana M. Jirouse, Karla Pecky a Růženy Vackové) a redakční práci. Literární kritiku se zaměřením na současnou prózu a poezii publikuje převážně v *Revolver Revue*.

LITERATURA, ZNÁ-LI NÁRODY, NEZNÁ HRANIC

Máme-li zkoumat specifika české literatury a její vztah ke světové literatuře, musíme se také ptát, kudy vede hranice mezi českou a světovou literaturou a co se stane, pokud tyto hranice posuneme či zpochybníme. V příspěvku se podíváme na současné přístupy k literatuře a jejímu národnímu, kulturnímu a jazykovému vymezení. Blíže se zaměříme právě na literaturu, která svou podstatou funguje přeshraničně, tedy na exilovou a migrační literaturu a jejich představitele a představitelky, a to zejména v druhé půlce 20. století a v současnosti.

Mgr. Františka Schormová, Ph.D.

Ústav pro českou literaturu AV ČR

Literární historička. Pracuje v Ústavu pro českou literaturu a vyučuje na Katedře anglického jazyka a literatury Pedagogické fakulty Univerzity Hradce Králové. Zajímá ji literatura v pohybu, na cestě mezi jazyky a kulturami. Věnuje se migrační a transnacionální literatuře a otázkám překladu a materiálních podmínek tvorby.

PROSTORY EMIGRACE JAKO UNIVERZÁLNÍ ŽENSKÁ ZKUŠENOST

Pohyby neklidného dvacátého století zanechaly v literatuře hluboké stopy – ty méně zřetelné patří autorkám, které se vydaly za hranice své dosavadní zkušenosti, kde byly následně v prostředí emigrace konfrontovány nejen s novou zemí, ale především samy se sebou. Patří k nim nejen věhlasné spisovatelky, jako je Zdena Salivarová nebo Daňa Horáková, ale i autorky méně známé, jako je Věra Rollerová nebo Markéta Brousková. Jejich literární reflexe zkušenosti emigrace nabízejí pohled na mnohotvárnost svobody i cenu, kterou za ni platíme.

PhDr. Lucie Antošíková, Ph.D.

Ústav pro českou literaturu AV ČR

Literární historička. Pracuje v Ústavu pro českou literaturu AV ČR v Oddělení pro výzkum 20. století a literatury současné. Zkoumá literaturu jako součást procesu paměti a komunikace, zajímají ji možnosti interpretace a sdílení. Věnuje se literární emigraci a transnacionální literatuře se zvláštním zřetelem k genderové problematice.

BRAVE NEW WORLD: NOVODOBÁ LITERATURA ZDE, JINDE, A VŠUDE NA SVĚTĚ

Existuje globální literatura? Jakým jazykem a pro koho je psaná? Můžete být českým autorem a nepsat česky? O těchto otázkách budeme diskutovat s Justinem Quinnem, který nám také prozradí, jak se překládají a překládali čeští autoři do angličtiny, jaké jsou paradoxy fungování mezi národními literaturami a konečně co to všechno může znamenat pro výuku literatury a přípravu budoucích pedagogů a pedagožek.

doc. Justin Quinn, Ph.D.

Západočeská univerzita v Plzni,
Univerzita Karlova

Básník, spisovatel, překladatel a pedagog. Působí na Fakultě pedagogické Západočeské univerzity v Plzni a na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Publikoval řadu básnických sbírek a román *Mezi vilami*, který vyšel česky roku 2015 v překladu jeho manželky Terezy Límanové. Do angličtiny přeložil básně Jana Zábrany, Petra Borkovce, Bohuslava Reynka a Ivana Blatného. Narodil se v Dublinu, žije na Praze 5.

ODBORNÍ GARANTI

PhDr. Markéta Pravdová, Ph.D., MBA
Ústav pro jazyk český AV ČR

Působí v Ústavu pro jazyk český AV ČR jako zástupkyně ředitele a v oddělení jazykové kultury. Je autorkou knihy *McDonald´s – tak trochu jiná kultura?* (2006), spoluautorkou *Internetové jazykové příručky* (prirucka.ujc.cas.cz), editorkou a vedoucí autorkou několika kolektivních monografií, např. *Jsme v češtině doma?* (2012), *Akademická příručka českého jazyka* (2014, 2019, 2024), *Čeština nově od A do Ž* (2016), zpracovatelkou normy ČSN 01 6910 (ÚNMZ, 2014), autorkou řady odborných studií, popularizačních textů a mediálních projektů. Vyučovala na Fakultě sociálních věd UK a Filozofické fakultě UK v Praze, v letech 2009–2017 byla šéfredaktorkou časopisu *Naše řeč*.

PhDr. Robert Kolár, Ph.D.
Ústav pro českou literaturu AV ČR

V Ústavu pro českou literaturu AV ČR se věnuje teorii verše. Působil jako gymnaziální učitel českého jazyka a literatury. Je autorem či se spolupodílel na tvorbě knih *Hudbu vašich rytmů jsem cítil... Průvodce veršovými prostředky mezitextového navazování v díle V. Dyka, F. Gellnera, F. Šrámka a K. Tomana* (2023), *Teorie literatury: učebnice pro střední školy* (2014), *Úvod do teorie verše* (2013), *Interpretace textů (nejen) ke státní maturitě* (2010). Řídí Seminář České knižnice a Dílnu České knižnice, edice přinášející interpretace literárních děl pro vyučující na SŠ. Je členem redakční rady časopisu *Český jazyk a literatura*.